

Učitel matematiky

Břetislav Fajmon

Učit matematiku a fyziku na gymnáziu v rámci jednoho celku?

Učitel matematiky, Vol. 27 (2019), No. 4, 265–268

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/148623>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2019

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

UČIT MATEMATIKU A FYZIKU NA GYMNÁZIU V RÁMCI JEDNOHO CELKU?

BŘETISLAV FAJMON

Autor této zprávy v návaznosti na svůj článek (Fajmon, 2018a) provedl v červnu a červenci 2018 anketu, kterou rozeslal na kontaktní adresy všech gymnázií v České republice a svým kolegům na katedře matematiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity Brno. Vrátilo se mu 24 reakcí od vyučujících matematiky nebo fyziky na gymnáziu a tři reakce od vysokoškolských kolegů. Anketu tvořily čtyři otázky, z nichž klíčová je ta první:

Myslíte si, že na gymnáziu by bylo prospěšné vyučovat matematiku a fyziku v rámci jednoho předmětu, aby byla patrná vzájemná provázanost obou předmětů (mám na mysli pouze čtyřleté gymnázium nebo poslední čtyři ročníky osmiletého či šestiletého gymnázia)? Doplňte prosím svá „pro“ a „proti“: co by společná výuka obou předmětů získávala a co ztrácela?

Autor se při sestavování ankety v této otázce dopustil nejasnosti, když v jedné verzi místo slova „prospěšné“ použil slovo „možné“ – tímto způsobem došlo ke zkreslení celé ankety, i když někteří respondenti se nenechali zmást a odpovídali v zamýšleném duchu, zda si myslí, že spojení obou předmětů na gymnáziu v jeden celek by prospělo oběma z nich, pokud by vše proběhlo korektně¹ podle platných RVP pro gymnázia.

Předkládám několik vybraných reakcí, které jsou jinak uvedeny v plném rozsahu v článku *Výsledky ankety o možné propojenosti předmětu matematiky a fyziky do jednoho celku* (Fajmon, 2018b).

¹Tedy jádrem otázky nebylo zjistit, zda si respondenti myslí, že celá věc je proveditelná, ale zda ji považují za prospěšnou.

- Nemyslím si, že je to špatný nápad, studenti by pak získali určitý všeobecný nadhled. Samozřejmě, svět kolem nás je pouze jeden a někdy je chybou, že se žáci učí stejné problémy izolovaně a nedokážou pak znalosti z matematiky ve fyzice použít – propojit. Negativa bych viděla hlavně v tomto:
  - Časová dotace je na gymnáziu omezená a děti jsou už teď přetíženy spoustou hodin, nevím tedy, zda by se tento předmět zařadil navíc, nebo by se omezily hodiny fyziky a matematiky.
  - Bude to moct učit pouze učitel, který má vystudovanou kombinaci M–F, například i na naší škole jsou to v současnosti pouze dva učitelé, ostatní mají aprobace M–Bi, M–Che, M–Ze atd.
  - Bála bych se, že by učitelé nevěděli, jak výuku vystavět, jsou totiž zvyklí to učit izolovaně.
- Nedoporučuji jeden spojený předmět z praktických důvodů – myslím, že nejsme s to vychovat učitele, kteří by takové téma zvládali smysluplně. Učitelé matematiky jsou zpravidla přísně fixováni na svůj syllabus, i jen žádost o výpomoc v jejich hodinách je uvádí do rozpaků, považují takové hodiny za „mimokurikulární“, odvádějící od jejich „plánu“ – např. práce s reálnými hodnotami fyzikálních veličin, tj. čísla bohatého řádového rozsahu, systematické uvedení slovních úloh, vedení žáků dále než jen k opakovanému řešení vzorových úloh (prakticky však zpravidla nepoužitelných), nácvik samostatného uchopení úlohy, tj. trénink směřovaný ke skutečné kvantitativní gramotnosti, obecné výpočty bez čísel – drtivá většina studentů má potíže s obecným výpočtem, umějí dosadit do vzorečku, ale nechápu vztah závislé veličiny na nezávislé, elementární ponětí o přibližných řešeních (např. $\sin x = x$ ještě skoro pro $x = 1$). Učitelé, kteří potenciál učit v návaznosti na aplikace mají, si najdou cestu i bez institucionálního zakotvení, např. vypsáním vhodného semináře a jeho popularizací – žáci to rychle ocení a doporučí vzájemně.

- Propojení matematiky s fyzikou by pro většinu studentů mělo odstrašující účinek. Matematika občas baví i slečny, kterým fyzika nahání husí kůži – o ty bychom přišli.
- Spojovat předměty není možné, protože máme žáky, jejichž znalosti upadají. O tom, jak upadly, svědčí to, že nyní nemusí probírat komplexní čísla, takže nemusí umět ani správně odmocňovat. Dokonce lze říci, že mnozí absolventi ZŠ nedokáží bez kalkulačky sčítat, odčítat, násobit a dělit velká či malá čísla vyjádřená pomocí mocnin deseti.
- Fyzika je jedna z mnoha přírodních věd, které matematiku potřebují – jistě nejvíc ze všech. Matematice bych ale ponechal její výlučné postavení mimo vědy přírodní i společenské.
- Propojení předmětů by bylo didakticky chaotické, nevynikl by systém. Možná by bylo dobré spíše zaměřit se na fyzikální seminář s využitím vyšší matematiky – ovšem vyžadovalo by to, aby takový předmět učil učitel s aprobační matematika–fyzika, aprobace jen fyzika nestačí kvůli didaktice matematiky.
- Učit matematiku a fyziku v rámci jednoho celku od 1. ročníku SŠ by vyžadovalo, aby žáci současně vstřebali (či měli umět) učivo tří ročníků matematiky podle většiny současných osnov, a sice rovnice, funkce a diferenciální počet – a to je nereálné.

Z reakcí je vidět, že provázanost matematiky a fyziky v rámci jednoho celku na gymnáziu je spíše méně doporučována z hlediska celkové úrovně žáků, ale též nepřipravenosti učitelů na takový metodický přístup. Autor ankety si nicméně myslí, že taková provázanost matematiky a fyziky by pro oba předměty byla prospěšná, proto ostatně celou anketu uspořádal. Ovšem pro podrobnější diskusi o celé věci chybí metodický materiál, který by nastínil plán výuky a konkrétní dovednosti pro takový celek při zhruba 700 hodinách dotace v součtu obou předmětů (matematika s dotací 4-4-4-4 a fyzika s dotací 2-2-2-2) na gymnáziu. Možná mělo být více zdůrazněno, že celé přemýšlení se pravděpodobně týká jen gymnázií s rozšířenou výukou matematiky, protože celek „diferenciální a integrální počet“, který je do osnovy provázaného

předmětu zahrnutý, je pro fyziku důležitý. Anketa byla sestavena nepřesně, autor ovšem i tak děkuje respondentům z řad učitelů gymnázia i svým vysokoškolským kolegům, protože jejich reakce pomohou při sestavení vysokoškolského semináře s názvem *Fyzikální motivace pro výuku matematiky*, popřípadě materiálu, který bude možné využít i jako doplňkový materiál středoškolského semináře *Matematika a její aplikace*.

Literatura

- [1] Fajmon, B. (2018a). Fyzikální motivace pro výuku matematiky. *Trendy ve vzdělávání*, 11(2), 29–38. Dostupné z: tvtv-journal.upol.cz
- [2] Fajmon, B. (2018b). *Výsledky ankety o možné propojenosti předmětů matematiky a fyziky do jednoho celku*. Dostupné z: matematicky.rozhovor.cz/predmety/maf/y/vysledky-ankety.pdf
- [3] Fajmon, B. (2018c). Místo úvodu. Osnova prvního ročníku výuky matematiky a fyziky jako jednoho celku. *Fyzikální motivace pro výuku matematiky 2*, 2–13. Dostupné z: matematicky.rozhovor.cz/predmety/maf/FYMA-02.pdf

Abstract

This report gives sample answers to the questionnaire trying to find out whether it would be useful to teach mathematics and physics interconnected into one entity at grammar school; the syllabus for the first year is set forth in (Fajmon, 2018c). The results in their full anonymous form are gathered in (Fajmon, 2018b).

Břetislav Fajmon
Katedra matematiky
PdF MU Brno,
Poříčí 31
603 00 Brno
e-mail: fajmon@ped.muni.cz